

Szakonyi
Balázs

A POKOL KAPUJA

Fotó: Gareth Wray

Szent Patrik Purgatóriuma a Lough Derg ködös szigetén

A purgatóriumként, vagy magyarul tisztító-tűzként is emlegetett hely a Bibliában nincsen szó szerint említve, de tudjuk, hogy már az ókori zsidók is imádkoztak a halottaik lelki üdvéért. Ez a fogalom gyakorlatilag több szentírási motívumból tevődik össze. A római katolikus tanítás szerint, ha az ember még nem szabadult meg kellőképp a bűntől, nem tisztult meg elégségesen, de ugyanakkor a pokol örök kárhozátat sem érdemelte ki, akkor bár nem léphet be egyből a mennybe, de a tisztító-tűzben eltöltött szenvedések által megüdvözülhet a lelke, és azt követően bebocsájtást nyerhet a paradicsomba. A purgatórium koncepcióját az 1274-es lyoni zsinaton fo-

gadta be hivatalosan a katolikus egyház, hosszas megfontolást követően. Legismertebb irodalmi feldolgozása Dante Alighieri Isteni színjátékában található. Ennek a műnek a megjelenése okolható azért, hogy a 14. század elején a tisztító-tűz jobban a figyelem központjába került, és az egyházi témájú művészeti alkotások tárgyaként is egyre gyakrabban tűnt fel Európa szerte.

De honnan ered Dante elképzelése, és mi köze van Szent Patriknak a purgatóriumhoz? Nos ez alaposabb kifejtést igényel. Ennek a 4. és 5. század között élt szentnek a legendája a következő: egy diakónus fia volt, akit írek rabol-

*Jacopo di Mino del Pellicciaio freskója az itáliai Todi városában, 1346.
A Purgatórium legkorábbi ismert ábrázolása.*

tak el, és tőlük megszökve egy kolostorban lelt menedékre. Felvéve a Patricius nevet, papként visszatért Írországba, hogy az ott élő pogány íreket a keresztény hitre térítse. A legenda szerint Szent Patrik elbátortalanodott a megtérítendő lakosság gyanakvó kételkedését látva, és Istenhez fohászzkodott segítségért. Így aztán az Úr egy barlangot vagy vermet mutatott neki, amit Purgatóriumnak nevezett el. Másik legenda szerint Patrik püspöki botjával, a Krisztus botjaként is emlegetett Bachall losa-val (mely ereklyét az angolok 1538-ban elpusztítottak) kört rajzolt a földre, aminek helyén egy verem szája nyílt meg. Ebbe az üregbe, ha bárki belépett, az megtapasztalhatta a mennyek és a pokol valóságosságát és ezáltal hitet nyerhetett. Bár a legenda hitelességét semmilyen forrás nem támasztja alá, egy középkori hagyomány egy Station Island nevű szigetre lokalizálja a barlangot a Lough Derg tavon, Írország Donegal megyéjében.

A szigeten található kolostor alapítása az 5. századra tehető, és Szent Dabheog apát nevéhez köthető, aki walesi származású követője volt Szent Patriknak. Bár a kolostort a dán vikingek feltehetően elpusztították, újjáépült és a 12. századtól már a tengeren túlról érkezett Ágoston-rendi szerzetesek tartották fenn. A Lough Derg, azaz vörös tó, mely nevét a környező lápokból a vizébe szivárgó piros színű üledékről kapta, olyan legendák alapjául szolgál, mint az, melyben Szent Patrik egy a tóban élő, Coronach nevű, kígyószerű lényt pusztított el botjával, melynek hegyes végével szíven döfte a bestiát. A kiömlött vér pirosra színezte a tó vizét. Ennek a legendának ismert egy kelta előzménye is. A Station Island nevű sziget leírását, a később még részletesebben vizsgált egyik híres zarándok, Tari Lőrinc történetéből is ismerjük, mely szerint két sziget van. Északnyugati a Kernagh (Kiáltás-sziget), amely a Sátán birodalma. A másik Regles (Törvény), mely az angyaloknak van szentelve. Minden bizonnyal a Station island és a Saints island szigeteket azonosíthatjuk be ezekkel. Az előbbin található a purgatórium, amely gyakorlatilag egy üreg inkább, mint barlang. Egy csupán hat lépcsőnyi mélységben található, alig 0,6 méter szélességű, és közel 1 méter belmagasságú folyosó mindössze 3 méter hosszú volt, mely a végén „L” alakban bekanyarodott, majd még másfél métert haladt. Ez a sötét és nyirkos üreg, melyben csak térdelve lehetett felegyenesedni, elképzelhető, hogy ősi kelta készítésű építmény volt, amelyet szárazon rakott kövekből, és a tetejére halmozott földből készíttettek. Talán élelem tárolására készült, vagy az is elképzelhető, hogy valamiféle, kénese kipárolgások helyszínére létesí-

Adriaen Collaert flamand metszete 1603-ból. A latin szöveg fordítása: Írország északi részében egy üreg jön létre az imái által, amit a mai napig Szent Patrik Purgatóriumának neveznek.

Szent Patrik megáll egy zarándokot a Purgatórium előtt. A Roman de Fauvel mesterének képe a Vies de saints című kötetből. Párizs, kb. 1300-1350 Párizs, Bibliotheque nationale de France

Krisztus megmutatja a Purgatóriumot Szent Patriknak - Guillaume Vrelant képe Beauvaisi Vincent Speculum historiale-jából Bruges, kb. 1455 Párizs, Bibliotheque nationale de France

Szent Patrik megáld egy embert aki épp a purgatóriumba készül belépni. *Jacobus de Voragine, Legenda aurea című művéből. Bruges, kb. 1445-1465*
New York, Pierpont Morgan Library.

tett, természetes szauna volt, amely nem példátlan Írország szerte. A bódító párák magyarázattal szolgálhatnak a sokak által ott tapasztalt látomásokra. A szigeten kizárólag a szerzetesek éltek, és a zarándokot egy csónak segítségével szállították át a tópartról, ha a jövevény kürtszóval jelezte érkezését.

A zarándoklatnak szigorú szabályai voltak, kizárólag püspöki engedéllyel lehetett felkerekedni, melyet Armagh püspökétől szerezhetett be a penitens, és az üregbe való alászállást 15 napos böjt és ima kellett, hogy megelőzze. Mindenki csak a saját felelősségére mehetett a barlangba, a korabeli leírások szerint sokan nem éltek túl az odalent bezárva töltött 24 órát, erre a szigeten található sírok emlékeztették az odaérkezőket. A zarándoknak át kellett öltöznie egy egyszerű, fehér, durva szövésű ruhába, és mezítláb ment a gödörbe, ahová csak gyertyát vihetett magával. Az egyházi szertartásokat (melyek gyónást és áldozást is magukba foglaltak) követően a penitens előtt kinyitották a lakatra zárt nehéz tölgyfa ajtót, hogy elnyelje bűnös testét a sötétség, majd kulcsra zárták, és 24 órára magára hagyták. Sokszor egyszerre két zarándok is alászállt a purgatóriumba. A következő reggelen, az ajtót kinyitották, és azok a penitensek, akik életben maradtak, át lettek szállítva Saints Island szigeté-

re, ahol újabb 15 nap böjt és ima következett az ottani rendházban.

A purgatórium és a mellette álló kolostor első korszaka 1497-ben ért véget, amikor pápai rendeletre az üreget földdel betömték és leomlasztották. Ennek az volt minden bizonnyal az oka, hogy az alászállás az alvilágba nem volt fenntartható „szolgáltatás”, és a zarándoklat célját inkább a penitencia és lelki elmélyülés irányába akarták eltéríteni. A pápának nem tetszett az sem, hogy magas bevételi forrást jelentett a helyszín a helyi papságnak, ami konkurált Róma anyagi érdekeivel. Ugyanakkor a bejárat egy földöntúli világba a „föld legeldugottabb sarkának” is aposztrofált szigeten, túlságosan közel járt a pogány hiedelmek világához, és veszélyesen kontrollálhatatlannak tűnt az anyaszentegyház számára. A hivatalos indoklásban a pápa kijelentette, hogy a szigeten található üreg nem azonos Szent Patrik valódi purgatóriumával.

Bár a barlangot a földdel tették egyenlővé, a kolostort nem zárták be. 1521-ben George Cromer, Armagh püspöke petíciót nyújtott be a pápa felé, aki elődjének döntését felülbírálván engedélyt adott a zarándokhely újbóli működtetésére. A helyiséget rövidesen újjáépítették az eredeti tetejére, ez már felmenő falú épület jelleget kapott, melybe nem kellett lépcsőkön lemenni, és ablaknyílást is kialakítottak rajta a tengelyének törésénél, amelyen keresztül a vezeklők ételt és italt kaphattak, illetve melynek fényénél szentírást olvashattak. Belmagassága is emberibb léptékű lett, formáját tekintve azonban megőrizte elődje tulajdonságait. Bár a 16. század végén az írországi kolostorok nagy része feloszlítás alá került, a sziget kolostoráról nem tesznek említést a „Fiant litterae patentes” néven ismert hatósági utasítások szövegeiben. 1603-ból fennmaradt egy jelentés miszerint a sziget teljesen elhagyatott, és épületei omladoznak. 1625-ben Fle-

Abraham Ortelius Írország térképének részlete 1592-ből. Az északi irány jobbra van. A felirat fordítása: Purgatóriuma Szent Patriknak, akinek imái Isten általi létrehozatalára felszólítottak, Sylvius Gryaldus szerint.

ming, Dublin érseke írta, hogy a zarándokok száma olyan nagy Lough Dergnél, hogy nagy részük kénytelen úgy visszafordulni, hogy sosem jutott át a szigetre. 1631-ben Armagh érseke adta utasításba, hogy újabb penitenciális cellákat építsenek a nagy számú zarándok kiszolgálására, és a szigetet a ferences rend vegye át. 1632-ben feloszlatták a kolostort, az épületeket pedig lerombolták, bár szerzeteseinek megengedték, hogy a szigeten maradjanak. Ezt követően minden bizonnyal újraépíthették az üreget magába foglaló épületet, mert 1680-ból újabb lerombolási parancs maradt fenn. 1704-ben pedig egy parlamenti rendelet egyenesen megtiltotta az efféle zarándoklatokat, és 10 shillinges bírsággal, illetve nyilvános megkorbácsolással fenyegette azokat, akik mégis a szigetre tennék a lábukat. A barlangról mind a 17. és a 18. századból is maradtak fenn részletes leírások, melyek azonos módon egy kőből épült szerkezetnek írják le, melynek ugyancsak kőből rakott mennyezetére föld volt hordva, ennek tetején pedig fű nőtt. Maximum 9 ember fért be egyszerre, a helyiség méretei pedig megegyeztek a középkori verzió méreteivel. 1647-ben már két üregről szólnak a leírások, egy a férfiaknak, egy a nőknek. 1701-ben már három ilyen helyiséget említenek, melyek egyikébe 30 zarándok is befér, míg a másik kettőbe 16 és 14 fő.

A szigeten található penitenciális körök, melyek eredetét egykor szárazon rakott kővekből emelt, méhkasszerű Anakhóréta szerzetesi cellák romjaiként értelmezik, a mai napig fontos szerepet játszanak a zarándokok szertartásaiban. Az első említésüktől fogva többször írtak róluk, egyszer 9-et számoltak össze, míg volt, aki hetet, és olyan is akadt, aki csak hármat említett meg. Egy másik írásban öt ilyen kört említenek, melyek mindegyikét egy-egy szenthez hozzárendelt imahelyként azonosította a szerző, név szerint Patrik, Kolumba, Brigitta, Adomnán és Dabheoc. Ma négy ilyen kört ismerünk, melyeket Brigitta, Brendan, Katalin és Kolumba szentekhez rendeltek hozzá. A zarándokhelynek e második korszakában már valamelyest változtak a szertartások, a penitenseknek nyolc napot kellett imádsággal tölteniük ezekben a kő körökben, majd a kilencedik napon léphettek be a purgatóriumba. Láthatjuk, hogy a hangsúly megváltozott, míg a középkorban az utazás rendkívüli veszélyeket rejtett, csak kevés utazó tehette meg, hogy a szigetre zarándokoljon, ahol a fő cél a purgatóriumba való alászállás volt, de oda csak egy, vagy két embert engedtek belépni egyszerre. Az évszázadok során, ahogy az utazás és az információ áramlása is könnyebbé vált, a látogatók száma is megnövekedett, és a zarándoklat célja is inkább áthelyeződött a penitenciális körökben zajló vezeklésre,

Penitenciális körök, illetve a börtönkápolna és a harangtorony, ami az egykori purgatóriumi üreg helyére épült Station Island-en.
Fotó: www.loughderg.org

Jellegzetes ír, kővekből rakott, méhkasszerű ház. A penitenciális köröket ennek a háztípusnak a romjaiként értelmezik.

míg az üregben töltött idő kevésbé hangsúlyossá vált.

A szigeten élő ferences rendi szerzetesek a régi kolostor helyére 1763-ban egy templomot építettek, melyet az angyalok szent Máriájának szenteltek, 1790-ben pedig végleg elbontották a purgatórium barlangüregét, melynek helyére kápolnát (Börtönkápolna elnevezést kapott a falai közt zajló virrasztás miatt) és egy harangtornyot

Szent Patrik Purgatóriumának bejárata a La tres noble et tres merveilleuse Histoire du purgatoire saint Patrice című kódexből Francia, 1544.
Bibliothèque Nationale de France

Owen lovag hallgatja a perjel enumerációját a purgatórium tortúráiról. Claude Noury, *Le voyage du puy saint Patric auquel lieu on voit les peines de Purgatoire et aussi les joyes de Paradis* című művéből, Lyon 1506.

emeltek. Az ezt követő évszázadokban fokozatosan kiépült a ma látható épületegyüttes. A napjainkban is álló neoromán stílusú templomot 1925 és 1929 között építették, ma Szent Patrik bazilikájaként ismert.

A Station island-re irányuló zarándoklat minden bizonnyal már az 5. századtól kezdve, egészen az első korszakot lezáró 1497-es lerombolásig folyamatosan zajlott, legfeljebb rövid

Station Island szigete, rajta a purgatóriummal Sir James Ware *De Hibernia et antiquitatibus ejus, Disquisitiones* című könyvéből 1658

megszakításokkal. Első írásos említését Würzburgi Dávidnak tulajdoníthatjuk, akinek „De Purgatorio Patritii” című 1120-ban írt műve sajnos nem maradt fenn, így csak a cím árulkodik a zarándokhely említéséről. Az 1180-as évekből ismert Saltrey-i Henrik cisztercita szerzetes tollából, a „Tractatus de Purgatorio Sancti Patricii” című mű. Az írásnak vagy 30-féle változata ismert különféle nyelveken, és vagy 150 latin átírata máig fennmaradt. Így aztán nem meglepő, hogy későbbi elbeszélések is merítenek belőle, illetve bizonyára Dante is olvasta, és erős hatást gyakorolhatott rá művének megírása tekintetében.

Bár a zarándokok listáját tartalmazó kódex elpusztult 1632-ben, más művekből mégis ismerünk név szerint harminchárom zarándokot, akik 1146 és 1517 között jártak ott. 1700-ban már 7000 zarándok látogatta a szigetet, így feltételezhető, hogy már a középkor folyamán is számos látogató járhatott a Purgatóriumban. Minden zarándokról, aki név szerint ismert, nem ejthetünk szót ebben a rövid terjedelmű írásban, de az érdekesebb vagy jelentősebb látogatókról mindenképp feltárunk pár gondolatot.

Az első név szerint ismert zarándok bizonyos Owen volt, Stephen (István) király lovagja, aki a háborúzásban elkövetett szörnyű bűneiért verekelni kelt útra a szigetre 1153-ban. Története két fontos tulajdonságát írja le a purgatóriumnak, egyrészt az alászálló lovag látomásait „in corpore” azaz emberi testi valójában, és nem „extra corpore” azaz csak a tudatában éli át. Másrészt a földöntúli megtapasztalást nem isteni kegyből, hanem tudatos döntés útján érheti el, azáltal, hogy önszántából leereszkedik az üregbe. Ezeknek az attribútumoknak ősi ír legendákban (Echtraí, illetve Imrmrama) találjuk meg az eredetét, ahol a hős testi valójában jut el földöntúli helyekre, mint azt a „Navigatio sancti Brendani” (1110-1120 körül) című mű is megörökítette, ami a téma egyfajta keresztény interpretációja. Owennek tíz kínnal teli látomáson keresztül vezet az útja a megváltáshoz, melyek során pokolbéli démonok válogatott módszerekkel gyötrik, illetve igyekeznek megkísérteni, hogy álljon el tervétől, és úgy a kíntól megszabadulhat. Owen azonban a végsőig kitart, és Jézus nevének kiejtésével megszabadul a gyötrelmekről. A középkori numerológiában a 10-es szám a tökéletességgel kapcsolódik össze, ebből is látható, hogy Owen lovag történetét részben irodalmi fikcióként és szimbolikusan kell értelmeznünk. Ez a történet hatalmas hatást gyakorolt a későbbi leírásokra, illetve

egy vallási látomásokkal foglalkozó irodalmi műfajt is megalapozott, melynek később Dante volt az egyik legismertebb képviselője.

1300 és 1350 között járt a purgatóriumban egy Le Sire de Beaujeu nevű nemesember, aki a flamand grófoknak és a francia királyi vérvonal leszármazottja volt. Az ő apródja, Heronnet számol be ura halált megvető bátorságáról, ahogy pokol szörnyű kínjainak látomásait éli meg a purgatóriumban. A „Chronique des quatre premiers Valois”-ban olvasható történet azonban esélyes, hogy kitaláció, talán csak az apród hencsége lett megörökítve.

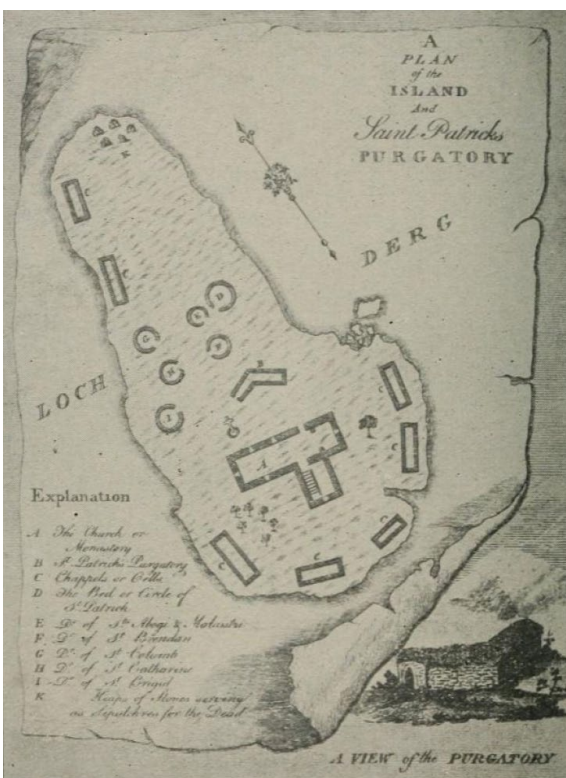
1353 decemberében Krizsafán fia György, egy magyar származású lovag járt a szigeten, aki a fennmaradt adatok szerint 1329-ben született. A fia volt annak a Krizsafán nevű nemesnek, aki fiával, Györggyel együtt részt vett Nagy Lajos király nápolyi hadjáratában, röviddel 1350 után. György bátor katonaként Apulia kapitánya lett, több vár és város parancsnokává lett kinevezve. Nem meglepő, hogy huszonnégy éves korára több mint kétszázötven gyilkosság terhelte a lelkét. Több zarándok helyet is megjárta, hogy megszabaduljon lelkének terhéért, köztük Szent Patrik Purgatóriumát is. György karaktere mögött nagy valószínűséggel egy valós személy rejtőzik, akinek személyazonosságát kiterjedt kutatás övezi (Szegefű László tanulmánya szerint Becsei Imre lévai várnagy Vesszős nevű fia), ez azonban nem lényeges jelen témánk szempontjából. György története szerint 28 látomást élt át az üregben, melyek során pokolbéli ördögökkel és megannyi kísértéssel találkozik, amelyek változatos formákat öltve környékezik meg. Mind-egyiknek ellenállva eljut a paradicsomig, ahol Mihály arkangyal ad át neki üzeneteket, melyeket a földön élő személyeknek kell tovább adnia. Ezek egy része nem volt publikus, míg bizonyos részleteket megismertethetett az olvasóval. Az égi instrukciók „címzettjei” voltak Richard Fitzralph, Armagh érseke, III. Edward angol király, és az anyakirálynő, II. Jó János francia király, IV. Ince pápa és Babylon „Soldanja” (Egyiptomi uralkodó). György történetének, a „Visiones Georgii Grissaphani”-nak népszerűségét bizonyítja, hogy négy változata is fennmaradt, melyek latin nyelvűek, egyet kivéve, ami csehül íródott.

1358-ban Louis De Sur járt a szigeten, akinek műveletlen latinsággal írt történetét egy Bécsben őrzött kódex őrzi. A szöveg érdekessége, hogy megemlíti a purgatóriumi zarándokok imáját, ami a következőképp hangzik: „Verbum cava factum est, et habitavit in nobis.” Történetének

A zselízi (zeliezovcei) Szent Jakabnak szentelt templom freskóján Becsei Vesszős György különítéletét megörökítő kompozíció.
Forrás: Kovács Olivér, muemlekiem.hu

hitelt ad, hogy az üregből visszatérve a felszínre, találkozott Malatesta Ungaroval, Jesi urával, egy zsoldos (condottiero) lovaggal, aki Riminiből származott, és aki „Ungaro” nevét Nagy Lajos királytól kapta, amikor lovaggá ütötte az uralkodó. Malatesta a ferrarai Nicholas de Beccariis társaságában érkezett a zarándokhelyre, számára III. Edward angol király adott ki kiváltságlevelet, mely máig fennmaradt – ez az első olyan dokumentum, amely nem vallási jellegű, és egyértelműen a Szent Patrik Purgatóriumba történő zarándoklatot bizonyítja.

Station Island szigete, rajta a purgatórium ábrázolásával a jobb alsó sarokban

Egy Nicolas nevű
zarándok a Szent Pat-
rik Purgatóriumnál.
Jacques de Besancon
képe, Jacobus de
Voragine, Legenda
aurea című művéből.
Párizs, kb. 1480-1490
Bibliothèque natio-
nale de France

Louis de France 1360-as látogatása egy ve-
lencei kódexben maradt fenn, olaszul íródott ve-
lencei dialektusban. Talán Louis de Sur története
szolgáltathatta hozzá az alapot. 1366-ban John
Bonham és Guido Cissy kapott ajánlólevelet Ar-
magh érsekétől, mely napjainkig fennmaradt.
1394-ből Sir William de Lisle és egy másik angol
lovag párosáról maradt fenn említés, akik azon-
ban nem láttak víziókat a barlangban, hanem
mély álomba merültek a belépésüket követően.

1397-ben Ramón de Perellós, egy rousilloni
falú és egy Roda nevű katalán város vikomtja

járt a purgatóriumban, történetét kétféle for-
rás őrzi. Az egyik katalán nyelven íródott Ramón
keze által, vagy az ő utasítására, de ez sajnos
nem maradt fenn, viszont a 17. században még
létezett a kasztíliai udvarban, ahol O'Sullivan
Beare adoptálta „Historiae Catholicae Iheroniae
Compendium” című latin nyelvű művébe. A má-
sik változata a történetnek Languedoc (okcitan)
dialektusban íródott és Toulouse-ban őrződött
meg napjainkig. Ramón nem csak saját lelki üd-
véért látogatott el a purgatóriumba, de azért is
mert meg akart bizonyosodni arról, hogy néhai
barátja, a nemrég elhunyt I. János aragóniai ki-
rály lelke megmenekült a kárhozattól. Ramón lá-
tomásai zömében Owen vízióihoz hasonlatosak,
apró különbségekkel, például érdekes részlet,
hogy az egész egy hatalmas mennydörgésszerű
hanggal kezdődik. Az ördögi és pokoli jelene-
tek között megemlíti, hogy sok olyan emberrel
találkozott a tisztítóúton, akiket ismert, töb-
bek között barátjával János királlyal is. Ezeknek
a személyeknek a szerepeltetése a történetben
egyáltalán nem céltalan, egyértelmű politikai
üzenettel bír. Ramón János király lelki üdvéért
tanúsított aggodalma egy indirekt, de tiszta tá-
mogatása XIII. Benedeknek, a katalán ellenpápá-
nak, akit János király IX. Bonifác pápa ellenében
követett. Érthető, hisz a király lelkének üdvözü-
lése az ellenpápa hatalmát bizonyítja, a trón-
bitorló pápával szemben, aki nem rendelkezik
istentől eredeztetett hatalommal. Ugyanakkor
Ramón turbulens politikai eseményekbe is keve-
redett, így ez a látomás tisztázta az ártatlansá-
gát a király halálának körülményei tekintetében.
Másik nevesített karakter, akivel Ramón találko-

Oenus Szent Patrick
Purgatóriumban.
Jeanne de Montbas-
ton, Vie de saints
című művéből
Párizs, kb. 1325-1350
Bibliothèque natio-
nale de France

zott a tisztítótűzben, unokahúga, Aldonsa Carolea volt, akinek haláláról nem is volt tudomása. A hölgy elmondása szerint azért vezekelt kínok között, mert túl sokat csinosította és festette arcát világi élete során. Ez a részlet is nyilvánvaló erkölcsi üzenet, amely a kortársak olvasatában minden bizonnyal többet mondott, mint ami számunkra felsejlik.

A további említésre méltó zarándokok egyike az 1406-ban a szigeten járt William of Stranton. Az ő története két példányban maradt fenn, amelyeket a British Múzeum őriz, mindkettő egy elveszett eredeti példány átirata, és kis mértékben különböznek egymástól. Ez a történet célja sem a lough dergi zarándokhely dicsőítése, hanem inkább egyfajta erkölcsi példabeszéd, ami a kor társadalmi jelenségeit kritizálja, mint például az extravagáns öltözködési divatot, a szerzetesség dekadenciáját, vagy a papi személyek feslettségét. William víziójában többször is találkozik bridlingtoni Szent Jánossal és whitby-i Szent Hildával, illetve húgával, aki pestisben halt meg, és aki a szentek előtt megvádolta azzal, hogy egykori szerelmével azért nem házasodhattak össze, mert William ezt megakadályozta. Az útján jóakaró képében megjelenő démonok, és borzalmas fenevadak is szép számban kísértik, és egyik borzalmas tortúra képéből a másikba vezeti a két szent. A nyers és groteszk víziók, amelyek már az abszurditás határait súrolják, talán a leginkább részletekbe menő elbeszélései a purgatóriumi látomások történetének. Ugyanakkor a leírás vallásos fikció, egyetemes igazságok hangsúlyozása jellemzi, a korabeli ember számára közérthető módon. A szerző a szegényeket és elnyomottakat képviseli, és kiemelt haraggal támadja korának jellemző bűneit. Több személyes vonatkozású rész is elkülöníthető az írásban, melyek minden bizonnyal a szerző sajátjai.

Antonio di Giovanni Mannini, egy firenzei kereskedő narratívája 1411-es látogatásáról tájékoztat, és az összes ismert forrás közül a leginkább hitelesnek elfogadható, hiszen szinte teljesen mentes a természetfelettitől és a vízióktól, egy tárgyilagos, tiszta elmével vizsgált látogatás leírása. Corso di Giovanni Rustichinek írt levelében Tari Lőrincet is említi, akivel személyesen is beszélt a purgatóriumról. Levelében leírja, hogy helyszínre érve ő is csónakon kelt át a szigetre, mikor fél úton egy gémre hasonlító, ám nagyobb, szén fekete madarat figyelt meg az égen, amely minden tollától meg volt fosztva, és csupán 4-5 nagy fekete toll állt ki mindkét szárnyából. A vele evező szerzetes, többször keresztet vetett a madár láttán, és elmesélte a legendát,

Jézus megmutatja az üreget Szent Patriknak.
A *Vita plurimorum sanctorum apostolorum martirum confessorum atque virginum* című műből, amelyet Papeleu Mester és Mahiet illuminátor dekorált. Párizs, kb. 1320
Svájc, Bibliothèque de Genève

Szent Patrik purgatóriuma - átkelés a hídon
Arras, Városi Könyvtár, 307, fol. 122

miszerint Szent Patrik imáját meghallva száműzte az Úr azt a démont, amit Corna néven ismernek, és ami a szigetre zarándokoló embereket elnyeli. Ha csőréből formált kürtjét megfújja, az biztos jele annak, hogy a purgatóriumba tartó ember elpusztul. A túlpartra érve aztán Antonio rosszul lépett és belezuhant a vízbe, ahonnan elmondása szerint az Úr mentette meg. A partra érve elővette a zsebében tartott kis könyvet, ami csodálatos módon teljesen száraz maradt. Talán ez volt a legmisztikusabb esemény, amelyet elbeszélésében olvashatunk. Ezt követően

A cím szerint a purgatórium, de sokkal valószínűbb, hogy a Gouttières barlangokat ábrázolja Marmoutierben Tours mellett, amelyet Szent Patrik meglátogathatott, amikor Toursi Szent Márton tanítványa volt. Pierre Quentin Chedel rézmetszete 1755-1763 között készült.

Imádat a purgatórium bejáratában. A 19. századi illusztráció készítője nyilvánvalóan nem látta személyesen a helyszínt.

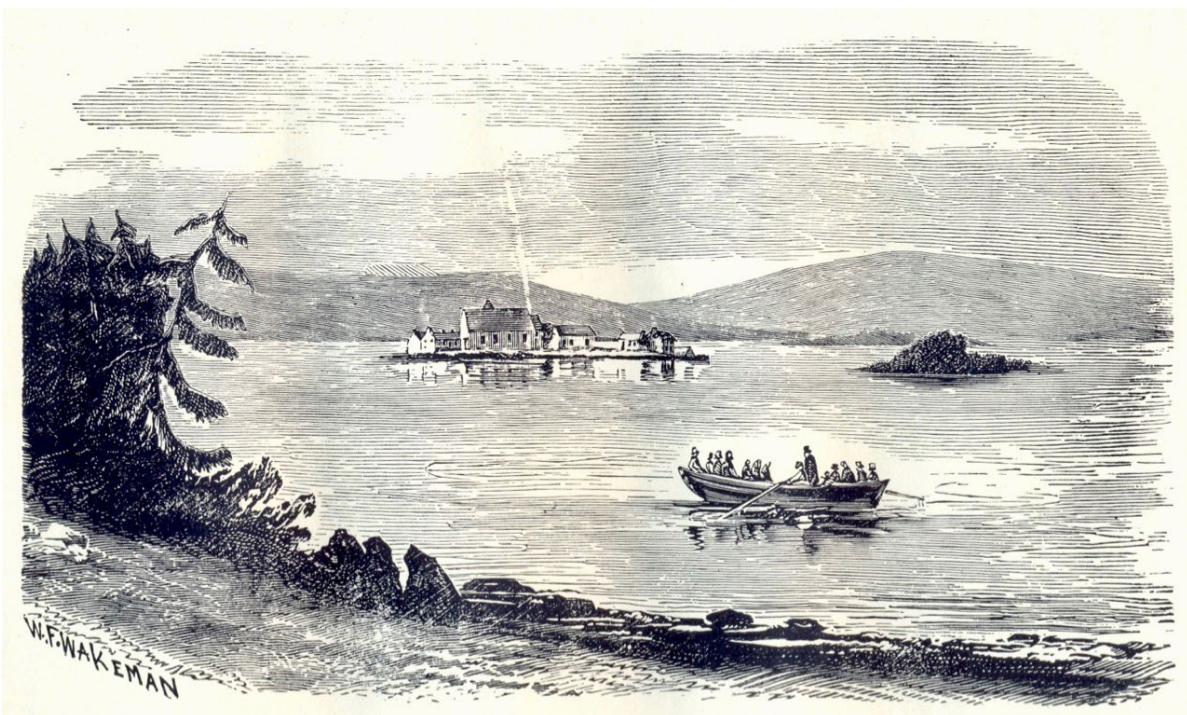

a szükséges szertartások elvégzésével alászállt az üregbe, ahol elhatalmasodó félelme egy tenyérnyi méretű fekete pók képében manifesztálódott, ezen túl azonban nem látott semmilyen konkrét víziót, a perjel az éjszaka közepén rázta fel, mert ájultan talált rá a földön heverve a barlangban. Mivel aggódtak Antonio életéért, nem engedték tovább a purgatóriumban időzni és kihozták onnan. Talán 5 órát tölthetett a jéghideg üregben egy szál ingben, mezítláb, nem csoda, hogy elvesztette az eszméletét. Levelében vallásos féle-

A Station Island a 20. század első felében

Zarándokokat szállítanak csónakon a szigetre 1876-ban. D. Canon O'Connor: St. Patrick's Purgatory, Lough Derg című könyvéből. Rajzolta William Frederick Wakeman, 1903

lemmel ír traumatikus élményéről, és egy tempom jövőbeli építéséről fogadkozik.

Tari Lőrinc, akit a korabeli források Laurence Rathold de Pasztho (Azaz Rátót nembéli Pászhói Lőrinc) néven emlegetnek, nemes ember volt Luxemburgi Zsigmond udvarában. Az 1411-es beszámolója zarándokútról Szent Patrik Purgatóriumaiba, eredeti példányában elveszett. Középkori másolatai azonban fennmaradtak, például a British Library-ben, míg Magyarországon a Gyöngyösi-kódex őrizte meg a feljegyzést. Később kialakulhatott egy Lőrincre építő néphagyomány is, melyet Tinódi Lantos Sebestyén dolgozott be „Zsigmond király és császárnak krónikája” című elbeszélő művébe. Ebben annyiban tér el az eredetitől, hogy Lőrinc nem említi, hogy látta volna Zsigmondot a Tisztítótűzben égni. Tinódi szerint Zsigmond annyira megrémült ettől a látomástól, hogy elzalogosította a Szepesség városait, hogy abból emeltesse engesztelésül a budavári Zsigmond-kápolnát. Tinódi verzióját Heltai Gáspár Cancionále című műve őrzi. Az út során négy víziója volt Lőrincnek. Az első látomásban két ördögi lény szaggatja össze Lőrinc három ingét, a lábánál fogva visszarángatva őt a barlang bejáratához. Ezt követően egy öreg zarándok azt ajánlja Lőrincnek, hogy Jézust megtagadva kövesse inkább őt. A harmadik látomásban egy gyönyörű asszony, aki Lőrinc kedvesére hasonlít, megpróbálja elcsábítani. A lovag mindhárom esetben Jézus nevét hívja segítségül és ellenáll a kísértőknek. A negyedik vízióban Szent Mihály arkangyallal találkozik. Először egy kísértőnek gondolja. Azonban Mihály felfedi valódi mivoltát és elvezeti Lőrincet a Tisztítótűzhöz. Hősünk sem a

Poklot, sem a Mennyszágot nem méltó látni, mert még nem halt meg. Ezután az arkangyal visszavezeti a bejárathoz, ahol a perjel rátalál, és kivezeti az üregből. Tari Lőrinc diplomáciai küldetéseket is teljesített az uralkodó nevében, ezekben az időkben a népszerű zarándokhelyek látogatása akár rejtett külügyi tárgyalások álcázása is lehetett. Nem elképzelhetetlen az ilyen helyzet, hisz Lőrinc évekig úton volt 800 lovagjának kíséretében, többek között Santiago de Compostelát is meglátogatva. Pokljárásának elbeszélése azonban kétségkívül spirituális megtisztulás céljáról árulkodik. Történetében Manninihez hasonlóan ő is említi a Corna névre hallgató, pokoli madarat. A Corna és a Caoranach szavak nem véletlenül csengenek hasonlóan, az ősi ír legendát szőtték a szerzetesek a szigeten magányosan élő gém babonás történetébe. Egy Ludovicus Pyrrhus nevű francia, aki a 16. században járt a szigeten, ott egy követ látott, amibe egy Caoranach képe volt faragva, egy kígyószerű farkkal ellátott farkasé, amelyet az ördög anyjának is neveznek. Ez is a fenti elméletet erősíti.

1430-ban Messire Guillebert de Lannoy ír a purgatóriumi látogatásáról a „Voyages et Ambassades” című művében. Conrad de Scharnachthal, egy svájci lovag, 1446-ban utazott a szigetre. Egy 1464-ben Brugge-ban kiadott francia könyv több zarándokot is említ, például egy waterfordi kanonokot, aki állítása szerint

Ritka térkép Írországról, az északi irány lefelé van, a Purgatórium a jobb alsó sarokban. *Hibernia sive Irlanda Insula maxima. Velence, 1562.*

8-szor járt a purgatóriumban, illetve egy bruggei lovagot, John de Banst-ot, aki elmondása szerint semmi érdekeset sem tapasztalt az üregben. John Garhi és Francis Proly, lyoni papok, 1485-ben jártak a zarándokhelyen, és Armagh érsektől oklevelet kaptak róla, hogy sikerrel ellenálltak a pokoli lények kísértésének

Zarándokok indulnak a Station Island-re a 19. század végén

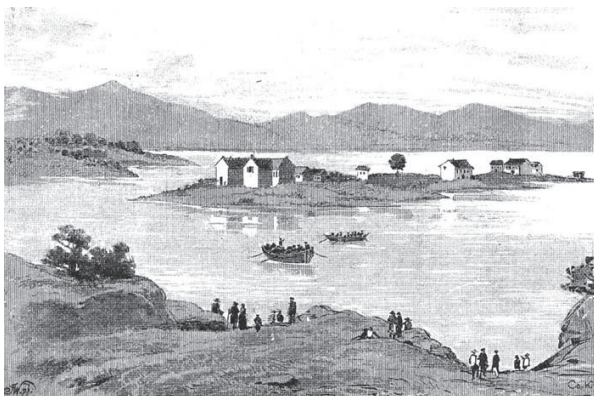

Térkép Írországról 1513-ból, a purgatóriumot a felső részén láthatjuk, mivel itt az északi irány felfelé található.

és lelkük megtisztult minden bűntől. Az 1508-ban megjelent „Britannicae Historiae of Ponticus Virumnius” című könyv említ egy bizonyos Blasius Biragust, aki még 1494 előtt járt a Purgatóriumban. 1494-ben pedig Eymstadt szerzetes látogatott a szigetre, aki akaratlanul is a hely leromlásához és bezáratásához járult hozzá, miután a zarándokhelyet illető csalódottságáról tájékoztatta a szentatyát Rómába visszatérve.

A Station Island valamikor a 19. században

Bibliográfia:

St. John D. Seymour, B.D.: St. Patrick's Purgatory - A medieval pilgrimage in Ireland

Giovanni Paolo Maggioni: The Tradition of Saint Patrick's Purgatory between Visionary Literature and Pilgrimage Reports

Szegfű László: György, Crissafán fia, aki megjárta a túlvilágot

Belia György: Tar Lőrinc pokoljárása—Középkori magyar víziók

Fotó: avondalefarmhouse.com

A Szent Patrik purgatórium hagyománya a 12. századi „Tractatus de Purgatorio Sancti Patricii” irodalmi műből ered, egy jellegzetesen írt értelmezése a középkori túlvilági látomásoknak. Ezen irodalmi hagyomány mellett egy rituális zarándoklat is kialakult Lough Derg egyik szigetén, amelyről igazi zarándokok tapasztalatai tanúskodnak. A hagyománynak ez a két ága egyesült Avignonban 1353-ban Richard FitzRalph armaghi érseknek köszönhetően. Ezekből kiindulva a zarándoklatokról szóló beszámolók fiktív elemek meglepő keverékeit mutatják, melyek az irodalmi hagyományból származtak, de ezeket a valóságban tapasztalt eseményekkel összefűzve írták le. Így kitalált karakterek alakultak át történelmi személyiségekké és fordítva. Ennek a hagyománynak ősi gyökerei voltak, hisz a Szent Patrik purgatórium igazi földrajzi küszöb volt, amelyet fizikailag is át lehetett lépni, de egyúttal természetfeletti élményekhez is vezetett. Így a zarándokok mindegyike egy igazi élménynek volt tanúja, ami eredeti volt és egyedülálló, de ugyanakkor tolmácsolói voltak annak az irodalmi hagyománynak is, amely a megkerülhetetlen kánonok általános szabályait követte.

Ma a zarándokhely továbbra is látogatók ezreit fogadja évente, így hagyomány tovább él és gyarapszik az utókor számára. A szigetet egy vagy három napos zarándoklat céljával lehet látogatni, a három napos zarándoklatot mezítláb, böjtöléssel, és 24 órás virrasztással végzik, míg az egy-napos, könnyített változat cipőben, és böjtölés nélkül történik, hogy az egészségi problémákkal küszködők, vagy az elfoglaltabb, de a világ nyüzsgéséből egy kis elvonulást keresők számára is nyíljon lehetőség erre a lelki utazásra. Az idény nagyon rövid, csak június és augusztus között lehet a szigetre zarándokolni. Ma már pokoli ördögöktől hemzseggő látomásokat nem, de csendes elmélyülést még biztosít Lough Derg, ahol mindenki megtalálhatja a belső erősségeit, elősegítve, hogy jobban sikerüljön megbirkózni az élet hétköznapi küzdelmeivel.

